

Συλλογές Τατοΐου: Ξεκλειδώνοντας τον υλικό πολιτισμό και την ιστορία ενός αιώνα

/ Παιδεία και Πολιτισμός

Παρουσία της Υπουργού Πολιτισμού Λίνας Μενδώνη, στο αμφιθέατρο του Μουσείου Μπενάκη, παρουσιάστηκε το έργο «Συλλογές Τατοΐου: Ξεκλειδώνοντας τον υλικό πολιτισμό και την ιστορία ενός αιώνα», ένα πρωτοποριακό εγχείρημα του Υπουργείου Πολιτισμού για την τεκμηρίωση, καταγραφή και ψηφιοποίηση των κινητών μνημείων του πρώην βασιλικού κτήματος Τατοΐου.

Η διαδικτυακή Πύλη (<https://tatoicollections.culture.gov.gr/>), που δημιούργησε η Διεύθυνση Διαχείρισης Εθνικού Αρχείου Μνημείων του Υπουργείου Πολιτισμού,

αποδίδει στο κοινό τη μεγαλύτερη συλλογή του είδους της, στη χώρα, αφιερωμένη στις καλές και εφαρμοσμένες τέχνες, την ιστορία και τον υλικό πολιτισμό της νεότερης Ελλάδας.

Η Υπουργός Πολιτισμού Λίνα Μενδώνη στον χαιρετισμό της σημείωσε: « Παρά τη δεδομένη ιστορική σημασία του κτήματος του Τατοίου -καθώς και την υψηλή περιβαλλοντική του αξία, παρέμενε επί δεκαετίες παραμελημένο και αναξιοποίητο από την Ελληνική Πολιτεία, εξ αιτίας ιδεοληψιών και εσφαλμένης νοοτροπίας, στην προσέγγιση της νεότερης ιστορίας μας. Η διαχειριστική ευθύνη του κτήματος πέρασε στην Ελληνική Πολιτεία, μετά την πολιτειακή μεταβολή, που επέφερε το δημοψήφισμα του 1974, και κυρίως μετά την απόφαση του Διεθνούς Δικαστηρίου του Στρασβούργου, το 2003, η οποία αφορούσε το θέμα της λεγόμενης βασιλικής περιουσίας.

Το 2019, ο Πρωθυπουργός Κυριάκος Μητσοτάκης συμπεριέλαβε την προστασία, τη συντήρηση και την ανάδειξη του Τατοίου μεταξύ των εμβληματικών προγραμματιζόμενων έργων της Κυβέρνησής του. Έκτοτε, υπό το γενικό συντονισμό του Υπουργείου Πολιτισμού, στο π. βασιλικό κτήμα υλοποιείται -με πόρους του Ταμείου Ανάκαμψης, του ΕΣΠΑ 2014-2020 και 2021-2027, του Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης και ιδιωτικών δωρεών- ένα εξαιρετικά εκτεταμένο και σύνθετο πρόγραμμα έργων συντήρησης, αποκατάστασης και ανάδειξης του ιστορικού πυρήνα του κτήματος.

Στα 1690 στρέμματα, που καταλαμβάνει ο ιστορικός πυρήνας, βρίσκονται κτήρια-μνημεία, εντός των οποίων βρέθηκαν στοιβαγμένα σε εξαιρετικά κακές συνθήκες, χιλιάδες κινητά αντικείμενα, πολλά εκ των οποίων έχουν χαρακτηριστεί μνημεία, σύμφωνα με το εθνικό θεσμικό πλαίσιο της προστασίας της πολιτιστικής μας κληρονομιάς.

Το σύνολο των υλοποιούμενων έργων, τα οποία στην πρώτη και κύρια φάση τους έχουν ορίζοντα ολοκλήρωσης το 2026, εντάσσεται σε ένα συνεκτικό και ολοκληρωμένο σχέδιο για τη μετατροπή και αξιοποίηση του Τατοΐου ως ανοιχτού και προσβάσιμου περιαστικού χώρου πρασίνου πολλαπλών δραστηριοτήτων, ελκυστικού για όλες τις κατηγορίες πολιτών καθ' όλη τη διάρκεια του έτους. Ο όλος σχεδιασμός αποσκοπεί στην ανάδειξη του κτήματος ως χώρου ιστορικής μνήμης, πολιτισμού, εκπαίδευσης, περιβαλλοντικής αγωγής και αναψυχής εντός του αποκατεστημένου και προστατευόμενου φυσικού τοπίου, με σεβασμό στην ιδιαίτερη φυσιογνωμία του και στην παράλληλη διασφάλιση της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητάς του».

Αναφερόμενη στη εργώδη προσπάθεια που καταβάλλεται για την καταγραφή, ψηφιοποίηση και τεκμηρίωση των αντικειμένων και την ιστορική τους σημασία, είπε: «Η τεκμηρίωση και η ψηφιοποίηση των Συλλογών Τατοΐου, δεν είναι απλώς μια πράξη διάσωσης. Είναι μια πράξη γνώσης και ευθύνης απέναντι στην ιστορία. Κάθε αντικείμενο αποκτά τη δική του φωνή και θέση, σε ένα ευρύτερο αφήγημα που συνδέει το παρελθόν με το παρόν και προσφέρει πολύτιμα εργαλεία για την έρευνα, την εκπαίδευση και τη δημόσια κατανόηση της ιστορίας. Η τεκμηρίωση δεν είναι μια εφάπαξ ενέργεια· αλλά μια μακρά, σύνθετη και επιστημονικά απαιτητική διαδικασία. Ξεκινά από την απογραφή, συνεχίζεται με τη μελέτη, την έρευνα και την ταύτιση, και ολοκληρώνεται με τη δημοσίευση. Μέσα από αυτή τη διαδικασία, κάθε αντικείμενο αποκτά ταυτότητα, περιεχόμενο και σημασία».

Στην Πύλη παρουσιάζονται σήμερα περισσότερα από 70.000 τεκμηριωμένα αντικείμενα, προσφέροντας μια σπάνια, πολυεπίπεδη εικόνα της ελληνικής και ευρωπαϊκής ιστορίας, από τον 19ο έως τον 20ό αιώνα. Με επίκεντρο την ευρωπαϊκή τέχνη και το design του 19ου και του 20ού αιώνα, οι Συλλογές Τατοΐου εκτείνονται χρονικά και γεωγραφικά από την ελληνική αρχαιότητα έως τα καθημερινά αντικείμενα της δεκαετίας του '60 και από την Ευρώπη έως την Άπω Ανατολή. Έπιπλα, έργα τέχνης, είδη μεταλλοτεχνίας, πορσελάνες, κοσμήματα, ενδύματα, στρατιωτικός εξοπλισμός, παράσημα, βιβλία, αντικείμενα λατρείας και προσωπικά τεκμήρια συνθέτουν ένα μοναδικό πολιτιστικό σύνολο, που αποκαλύπτει πτυχές της καλλιτεχνικής παραγωγής, της καθημερινότητας και της πολιτικής ιστορίας της νεότερης Ελλάδας.

«Η ψηφιοποίηση και η ψηφιακή καταγραφή και τεκμηρίωση, σημείωσε η Υπουργός, των συλλογών των κινητών αντικειμένων του Τατοΐου, που βαίνει σταδιακά προς ολοκλήρωση, σηματοδοτεί, παράλληλα, την ένταξη και την ενσωμάτωσή τους στα πληροφοριακά συστήματα του Εθνικού Αρχείου Μνημείων. Τα τελευταία χρόνια, μετά την ολοκλήρωση της κύριας φάσης ανάπτυξης και απόδοσης των

πληροφοριακών αυτών συστημάτων σε παραγωγική χρήση από τις Υπηρεσίες του Υπουργείου Πολιτισμού, η Ελλάδα έχει πλέον δημιουργήσει όλη την απαραίτητη υποδομή και διαθέτει επιτέλους εν λειτουργία το Εθνικό Αρχείο Μνημείων. Το Εθνικό Αρχείο Μνημείο είναι ο ακρογωνιαίος λίθος για την ανάπτυξη και εφαρμογή όλων των δημοσίων πολιτικών για την προστασία, συντήρηση, ανάδειξη και αξιοποίηση του πολιτιστικού αποθέματος της πατρίδας μας.

Σημειωτέον ότι η συγκρότησή του προβλεπόταν από τη θέσπιση του ισχύοντος Αρχαιολογικού Νόμου, ήδη, από το 2002. Πρόκειται για ένα πλήρως ψηφιακό Αρχείο για την καταγραφή, τεκμηρίωση, παρακολούθηση, προστασία, διαχείριση και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς της Χώρας, που επιτρέπει στις Υπηρεσίες του Υπουργείου Πολιτισμού και στους συνεργαζόμενους φορείς να γνωρίζουν ανά πάσα στιγμή την ταυτότητα, τη θέση και την κατάσταση διατήρησης όλων των στοιχείων της υλικής πολιτιστικής κληρονομιάς ανά την Επικράτεια, το νομικό και διαχειριστικό καθεστώς τους, καθώς και την προσβασιμότητα και διαθεσιμότητά τους. Η ύπαρξη αυτού του ψηφιακού εργαλείου καθιστά δυνατό τον αναλυτικό και τεκμηριωμένο σχεδιασμό της προστασίας και ανάδειξης της πολιτιστικής κληρονομιάς και της εθνικής περιουσίας μέσω της πλήρους αξιοποίησης σύνθετων δεδομένων.

Συγχρόνως, επιτρέπει τη συνεχή αναπροσαρμογή της στρατηγικής της διαχείρισης βάσει των εκάστοτε αναγκών σε ένα συνεχώς μεταβαλλόμενο κοινωνικό-οικονομικό πλαίσιο. Υπό αυτό το πρίσμα, το Εθνικό Αρχείο Μνημείων αποτελεί σημαντικότατο κεφάλαιο και αφετηρία αναπτυξιακής δυναμικής. Πάνω στη θεμελιώδη αυτή υποδομή ψηφιακών εφαρμογών και περιεχομένου, που δεν είναι στατική αλλά εξελίσσεται, αναβαθμίζεται και επεκτείνεται διαρκώς, το Υπουργείο Πολιτισμού οικοδομεί πλέον ένα δίκτυο διασυνδεδεμένων υπηρεσιών και προϊόντων.

Με τον τρόπο αυτό δημιουργούνται νέες δυνατότητες προβολής και αξιοποίησης της πολιτιστικής κληρονομιάς, καθώς παρέχεται πρόσβαση στα πολιτιστικά αγαθά με τρόπους που δεν είναι δυνατοί από τα παραδοσιακά και συμβατικά μέσα. Έτσι, συμβάλλουν καίρια, ώστε η πολιτιστική κληρονομιά να καταστεί πολλαπλασιαστής της τοπικής, περιφερειακής και εθνικής αναπτυξιακής δυναμικής και ανταγωνιστικότητας».

Η Λίνα Μενδώνη αναφέρθηκε και στη σημασία τη καταγραφής και τεκμηρίωσης του υλικού: «Η καθ' ύλην αρμόδια Διεύθυνση προχώρησε και συνεχίζει τη συνολική και συστηματική καταγραφή και τεκμηρίωση του συνόλου των αντικειμένων. Μέσω δύο συγχρηματοδοτούμενων έργων, με συνολικό προϋπολογισμό 2,87 εκατομμυρίων ευρώ, προβλέπεται, έως το τέλος του έτους, να έχουν ψηφιοποιηθεί, καταγραφεί και τεκμηριωθεί περισσότερα από 90.000 αντικείμενα των συλλογών του Τατοΐου, από πολυμελή ομάδα ειδικών επιστημόνων και στελεχών του Υπουργείου, με την υποστήριξη εξωτερικών εμπειρογνομόνων, εγνωσμένου κύρους. Κάθε αντικείμενο αποκτά τη δική του θέση και φωνή σε ένα ευρύτερο αφήγημα που συνδέει το παρελθόν με το παρόν και προσφέρει πολύτιμα εργαλεία για την έρευνα, την εκπαίδευση και τον περαιτέρω πολιτιστικό σχεδιασμό».

Με τη σημερινή δημοσιοποίηση της διαδικτυακής πύλης και της έντυπης έκδοσης, μας δίνεται πραγματικά μια εξαιρετική πρόγευση, εξάπτοντας το ενδιαφέρον μας σχετικά με την επικείμενη ολοκληρωμένη και εμπεριστατωμένη παρουσίαση των συλλογών στους νέους μουσειακούς χώρους του κτήματος Τατοΐου, που θα εκτείνονται -πέραν της ανακτορικής έπαυλης- και σε άλλα κτίσματα, καλύπτοντας ποικίλες επιμέρους θεματικές. Είμαι βέβαιη ότι η επικείμενη ολοκλήρωση του συνόλου των εν εξελίξει έργων, που υλοποιούν πέντε συνολικά Υπηρεσίες του Υπουργείου Πολιτισμού στο πρώην βασιλικό κτήμα Τατοΐου, θα δικαιώσει απολύτως το σύνολο της προσφοράς τους και τις προσδοκίες όλων μας».

Η Υπουργός κλείνοντας αναφέρθηκε στην έντυπη έκδοση του Υπουργείου Πολιτισμού “Ξεκλειδώνοντας το Τατόι” η οποία περιέχει, συνοπτικά, μέρος των συλλογών του. «Η έκδοση αυτή δίνει στο κοινό τη δυνατότητα να αποκτήσει μια πρώτη επαφή με την άγνωστη έως σήμερα συλλογή αντικειμένων, που πλαισιώνεται από ένα εξίσου άγνωστο αρχείο εγγράφων, φωτογραφιών και άλλων χαρτών τεκμηρίων, το οποίο ταξινομείται, ψηφιοποιείται και συντηρείται συστηματικά, προκειμένου να αποδοθεί και αυτό, μαζί με τα βιβλία των επιμέρους βιβλιοθηκών των μελών της τέως βασιλικής οικογένειας, στους μελετητές-αρχικά με ψηφιακή πρόσβαση και στη συνέχεια με φυσική.

Τη διάσωση, τη μελέτη και την ανάδειξη αυτού του πολύτιμου ιστορικού και πολιτιστικού κεφαλαίου, που συνδέεται άρρηκτα με μια από τις πιο κρίσιμες και συνάμα γόνιμες περιόδους της ελληνικής ιστορίας, η οποία σημαδεύτηκε από τους αγώνες της εθνικής ολοκλήρωσης, τη Μεγάλη Ιδέα, αλλά και τον Εθνικό Διχασμό, τη Μικρασιατική Καταστροφή, τους μεγάλους κοινωνικούς μετασχηματισμούς και τη θεμελίωση του σύγχρονου Ελληνικού Κράτους, την οφείλουμε στις Υπηρεσίες του Υπουργείου Πολιτισμού. Εν προκειμένω, στη Διεύθυνση Διαχείρισης Εθνικού Αρχείου Μνημείων. Για την καθοριστική συμβολή τους, θα ήθελα να συγχαρώ και να ευχαριστήσω θερμά τα στελέχη της Διεύθυνσης Διαχείρισης Εθνικού Αρχείου Μνημείων στο πρόσωπο της προϊσταμένης της Δρος Μαρίας Ξένης Γαρέζου».

Μηχανικό επιτραπέζιο ρολόι από επιχρυσωμένο μπρούντζο και μάρμαρο,

Προσωπογραφία της Σοφίας, έργο του Αυστριακού
ζωγράφου Heinrich Anton Von Angeli

Σερβίτσιο Royal Copenhagen από τον εξοπλισμό της βασιλικής
μονόγραμμα του Γεωργίου Α'

Σερβίτσιο Royal Copenhagen

